

Magyarország Alkotmánybírósága
Budapest 1015
Donáti utca 34-45.

Ügyszám: IV/2901/2015.

Tisztelt Alkotmánybíróság!

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	IV/2901-2/2015
Érkezett:	2015 NOV 06. Futóval
Példány:	1
Melléklet:	MH

Az [REDACTED], a továbbiakban: Indítványozó) kívül jegyzett és a mellékelt meghatalmazással igazolt jogi képviselőjeként a IV/2901/2015. számon nyilvántartásba vett, a Kúria Kfv.V.35.396/2014/6sz. számú ítéletével szemben benyújtott alkotmányjogi panasz (a továbbiakban: „Alkotmányjogi Panasz”) tárgyában az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (továbbiakban: „Abtv.”) 55. (3) §-a alapján, az ott előírt határidőn belül, az Alkotmánybíróság főtitkárának 2015. október 1-én kelt és október 8-án kézhez vett tájékoztatására válaszul, az alábbi

hiánypótlást és előkészítő iratot

terjesztjük elő.

Fenntartva az Alkotmányjogi Panaszban előadottakat, kérjük a Tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja és az Abtv. 27. § alapján állapítsa Kúria Kfv.V.35.396/2014/6sz. számú ítéletének (a továbbiakban: „Ítélet”) alaptörvény-ellenességét, és az az Ítéletet az Abtv. 43. §-a alapján eljárva semmisítse meg.

Az Alkotmányjogi Panasz kiegészítésül az alábbiakat adjuk elő:

I. Az Alkotmányjogi Panasz megfelel az Abtv. 27. és 29. §-aiban foglalt befogadhatósági feltételeknek

1. Az Indítványozó az egyedi ügyben érintett szervezet

Az Indítványozó által a jelen eljárásban támadott Ítélet olyan perben született, melyet felperesként az Indítványozó indított keresetével, az Ítélet pedig az Indítványozó mint felperes tekintetében rendelkezik. Ezért nem kétséges, hogy az Indítványozó az Ítélet alapjául szolgáló egyedi ügyben érintett szervezetnek minősül.

2. Az Ítélet az ügy érdekében hozott döntés

Az Ítélet a Pp. 212. § (1) bekezdése alapján az ügy érdekében hozott döntés.

3. Az Ítélet az Indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti

Az Indítványozó az Alkotmányjogi panaszban az Alaptörvény B) cikk (1) cikke, XIII. cikke, valamint XXVIII. cikk (1) és (7) sérelmét állítja, egyúttal értelmezési mércéként hivatkozva az Alaptörvény 28. cikkére. Az Alaptörvény XIII. cikke alanyi jogként biztosítja a tulajdonhoz való jogot, ahogyan az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése a tisztességes eljáráshoz való jogot (7) bekezdése pedig a jogorvoslathoz való jogot biztosítja szubjektív jogként. Ezek tekintetében tehát az Indítványozó kétséget kizáró módon az Alaptörvényben biztosított jogát érvényesíti.

Ugyanígy az Alaptörvényben biztosított, alkotmányjogi panasszal érvényesíthető jogot biztosít a jogbiztonság elvének részét képező visszaható hatályú jogalkotás tilalma és a kellő felkészülés idő követelménye. [Ld. az Alaptörvény hatálya alatt 3062/2012. (VII. 26.) AB határozat [86]-[91] bekezdés]. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlat szerint a visszaható hatályú jogalkotás tilalma alapján valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet Alaptörvény-ellenesnek, ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybaléptetés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell. [57/1994. (XI. 17.) AB határozat, ABH 1994, 316, 324; 365/B/1998. AB határozat, ABH 1998, 850, 852; az Alaptörvény hatályba lépését követően: 3062/2012. (VII. 26.) AB határozat [88] bekezdés]. Az ebben az értelemben vett nem valódi visszaható hatály is Alaptörvényben biztosított jogot sérthet, és így alkotmányjogi panasz tárgya lehet. [3062/2012. (VII. 26.) AB határozat [91] bekezdés] A lentebb kifejtettek szerint az Ítélet ellentétes a visszaható hatálynak az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből eredő tilalmával is.

4. Az Indítványozó kimerítette a rendelkezésre álló jogorvoslatokat

Az Ítéletet a Kúria felülvizsgálati eljárás során hozta, azzal szemben rendes vagy rendkívüli jogorvoslat nem áll az Indítványozó rendelkezésére.

5. Az Alkotmányjogi Panasz alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést érint

Az Alkotmányjogi Panasszal érvényesített jogsérelem – alábbiakban részletesen kifejtett – lényege, hogy a Kúria közigazgatási perben hozott Ítélete az irányadó polgári jogi szabályok nyilvánvalóan helytelen alkalmazásával visszamenőleges hatállyal elvonta az Indítványozó jelentős értékű szerződéses jogát, ezzel megsértve az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését, az Indítványozó tulajdonhoz való jogát, valamint tisztességes eljáráshoz és jogorvoslathoz való jogát. Az Indítványozó tehát nem pusztán azt állítja, hogy az Ítélet ellentétes az irányadó jogszabályokkal, hanem azt is, hogy az Ítélettel megvalósuló jogszabálysértés egyúttal Alaptörvényben biztosított jogait sértette. Más szóval az Alkotmányjogi Panasz nem „negyedik jogorvoslati fórumként” indítványozza az Alkotmánybíróság eljárását. Sokkal inkább az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz tipikus esetéről van szó, hiszen ez a fajta panasz szükségszerűen az egyedi bírói döntésben megvalósuló jogsértést vizsgálja, ami pedig nem vizsgálható izoláltan az irányadó törvényi és alacsonyabb szintű jogszabályoktól.

Különösen így van ez a visszaható hatály alaptörvényi tilalma és a tulajdonhoz való jog esetében, ahol a jogszabályok alapján létre jött, azok által elismert jogosítványok megvonásáról vagy korlátozásáról van szó, és nem természetes szabadságról, mint például a véleményszabadság vagy a gyülekezési jog. Ahogyan az Alkotmánybíróság a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmával kapcsolatban fogalmazott a 34/2014. (XI. 14.) AB határozatban, utalva a korábbi 152/2008. (XII. 10.) AB határozatára: „*A szabályozás alkotmányossági megítélése szempontjából annak van elsődleges jelentősége, hogy a Tv. a korábban hatályos szabályrendszer helyesen értelmezett tartalmához képest érdemben más, hátrányosabb jogi környezetet hoz-e létre, azaz a már fennálló jogviszonyok a korábbi szabályozásnak ehhez a helyes értelmezéséhez képest más jogi megítélés alá esnek-e* [vö: 152/2008. (XII. 10.) AB határozat, ABH 2008, 1487, 1490–1491].” [34/2014. (XI. 14.) AB határozat [74] bekezdés]

Ugyanígy a törvényi szintű eljárási szabályok megsértésének vizsgálata szükséges ahhoz, hogy az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-a alapján eljárva meg tudja ítélni, sérült-e a tisztességes eljáráshoz és a jogorvoslathoz való jog. Ezekre tekintettel az Alkotmányjogi Panasz alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésre vonatkozik.

II. Az Alkotmánybíróság 2012. január 1-e előtti gyakorlata is irányadó az Alkotmányjogi Panasz megítélésénél

Az Alaptörvény 2013. április 1-jétől hatályos szövege a következőképp rendelkezik: „Az Alaptörvény hatálybalépése előtt meghozott alkotmánybírósági határozatok hatályukat veszítik. E rendelkezés nem érinti az ezen határozatok által kifejtett joghatásokat.” [Záró és vegyes rendelkezések 5. pont]

Az Alkotmánybíróság ezt a rendelkezést a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatban értelmezte. E határozat szerint az Alkotmánybíróság az újabb ügyekben vizsgálandó alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indokolásába történő beillesztése. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja. [13/2013. (VI. 17.) AB határozat [31]-[34] bekezdés.]

A jogállamiság elvének korábban kialakult értelmezése egyértelműen irányadó az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése tekintetében is. Ez következik az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének és az Alkotmány 2. § (1) bekezdésének tartalmi egyezéséből, az Alaptörvény egészét illető kontextuális megfelelésekből és az Alaptörvény értelmezési szabályaiból. [34/2014. (XI. 24.) AB határozat [51] bekezdés] Ennek megfelelően irányadó az Alkotmánybíróság szerzett jogokkal kapcsolatos gyakorlata is [3062/2012. (VII. 26.) AB határozat [86] és köv. bekezdések]

Ugyanígy irányadóak az Alkotmánybíróság a tulajdonhoz való joggal kapcsolatos korábbi határozatai is, hiszen itt is szövegszerűen azonos az Alaptörvény és az Alkotmány vonatkozó rendelkezése, másrészt az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépése óta többször is alkalmazta a korábbi gyakorlatát. [Ld. pl. 3342/2012. (XI. 19.) AB határozat, [10] és köv. bekezdések; 20/2014. (VII. 3.) AB határozat [154] bekezdés]

Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt szabály értelmezésekor is irányadónak tekinti a tisztességes eljáráshoz fűződő alapvető joggal kapcsolatban kimunkált korábbi alkotmánybírói gyakorlatot. [34/2014. (XI. 24.) AB határozat [142] bekezdés]. Ugyanez irányadó a jogorvoslathoz való jogra is, hiszen e rendelkezés szövege és funkciója azonos az Alkotmány és az Alaptörvény kontextusában.

III. Az Ítélet ellentétes a visszamenőleges hatály alaptörvényi tilalmával

1. A visszaható hatály tilalma az Alkotmánybíróság gyakorlatában

A **visszaható hatály tilalma** főszabály szerint azt jelenti, hogy a jogszabály a keletkezése (kihirdetése) előtti eseményekhez kapcsol jogkövetkezményeket. Az Alkotmánybíróság megfogalmazása szerint a jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé [28/1993. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1993, 220, 225]. E követelmény figyelmen kívül hagyása alkotmányellenesség megállapításához vezet.

Valamely jogszabály azonban nem csupán akkor minősülhet a visszaható hatályú jogalkotás tilalmába ütközőnek, ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybaléptetés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – **a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra** is alkalmazni kell [57/1994. (XI. 17.) AB határozat, ABH 1994, 316, 324; 365/B/1998. AB határozat, ABH 1998, 850, 852; 16/2014. (V. 22.) AB határozat [32] bekezdés]. Alaptörvény-ellenesség ilyen esetben akkor állapítható meg, ha a jogszabály szerzett jogot sért vagy ellentétes a jogállamiságból eredő bizalomvédelem elvével.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata **szerzett jogként** olyan anyagi jogi jogosítványokat ismert el, melyekhez kapcsolódóan az **érintettek a jogszabály által motivált, vagyoni hatású vagy egzisztenciális jellegű döntéseik okán alappal bízhattak az anyagi jogi jogosultságot biztosító releváns jogszabály állandóságában**. [Salát Orsolya – Sonnevend Pál 2. § [Alkotmányos alapelvek; ellenállási jog] in: Jakab András (szerk.) Az Alkotmány kommentárja (2009) 207. msz. további utalásokkal]

A szerzett jogok védelme a jogállamban főszabályként érvényesül, de nem abszolút érvényű, kivételt nem tűrő szabály. A kivételek elbírálása esetenként lehetséges. Azt, hogy a kivételes beavatkozás feltételei fennállnak-e, végső fórumként az Alkotmánybíróságnak kell eldöntenie [32/1991. (VI. 6.) AB határozat, ABH 1991, 146, 154.].

A villamos-energia kötelező átvételével kapcsolatos, az Alaptörvény hatálya alatt született 3062/2012. (VII. 26.) AB határozat – a 16/1996. (V. 6.) AB határozatot idézve – különösen

egyértelművé tette, hogy a szerzett jogok védelmével kapcsolatban az érintett, **szerzett jogként védett jogosítványok időtartama döntő jelentőségű**. A határozat szerint:

„Az Alkotmánybíróság egyidejűleg rámutatott arra, hogy a szerzett jogok védelme nem változtathatatlan (abszolút) érvényű, ám a kivételek – a kivételes jogalkotói beavatkozások – alkotmányosságának elbírálása csak esetről esetre lehetséges. A szerzett jogok védelme szempontjából nem közömbös a szerzett jogok tárgyát képező jogalkotói ígéret érvényesülésének időtartama. A rövid időre szóló ígéretek fokozott védelmet élveznek, azok idő előtti, lejárat előtti megszüntetése szerzett jogokat sért, ezért általában alkotmányellenes. Hosszú távú ígéretek esetében azonban adott esetben a gazdasági helyzet változása megalapozott és alkotmányosként elfogadható indoka lehet az állam, a jogalkotó által végrehajtott – a szerzett jogokat érintő – változtatásoknak (ABH 1996, 61, 64.)” [3062/2012. (VII. 26.) AB, [115] bekezdés]

Ugyanez a határozat azt is világossá teszi, hogy még a hosszú távú jogviszonyok megváltoztatása is alkotmányosan korlátozott, és nyomós indokot követel az állam részéről. A határozat a hosszú távú adókedvezmények kapcsán ugyanis – szintén a korábbi gyakorlatra utalva – az alábbi állapította meg:

„Ezzel összhangban a módosítás indokaként fogadta el az Alkotmánybíróság, hogy a határozott időre, több évre, abból a célból megállapított adókedvezményeket, hogy a gazdasági élet szereplői számára hosszú távra, eleve előre meghatározott időtartamra szóló garanciákat nyújtson az állam, akkor lehet csökkenteni vagy megvonni, ha a kedvezmények megadásakori helyzet megváltozása az állam számára aránytalanul terhessé teszi a kedvezmények változatlan fenntartását (24/B/2007. AB határozat, ABH 2008, 2627, 2640.)” [3062/2012. (VII. 26.) AB, [118] bekezdés]

A 3062/2012. (VII. 26.) AB határozat végül azt is egyértelművé teszi, hogy a szerzett jognak minősülő hosszú távú jogosítványok korlátozása általában a *clausula rebus sic stantibus* alkotmányjogban is irányadó elvével összhangban történhet. [3062/2012. (VII. 26.) AB, [123] bekezdés]

2. A visszaható hatály tilalma irányadó az irányadó joghelyzettől indokolatlanul eltérő bírósági ítéletekre is

Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlata a visszaható hatály tilalmát a jogalkotás kapcsán vizsgálta, és ezzel kapcsolatban fogalmazott meg tilalmakat illetve követelményeket. A bírói jogalkalmazás természetéből adódik, hogy ezek a követelmények nem minden esetben alkalmazhatók a bírósági ítéletekre, hiszen a bíróság feladata pontosan az, hogy döntésével a múltra nézve is meghatározza a peres felek jogi helyzetét. A bírósági ítélet múltra is kiterjedő hatása azonban csak addig aggálytalan, amíg a bíróság a jogszabály egyértelmű vagy a bírói gyakorlatban rögzült értelmezését követi, vagy pedig többfajta értelmezést lehetővé tevő jogszabály egyik lehetséges értelmezését választja a bíróság. Az sem tekinthető önmagában aggályosnak, ha a bíróságok módosítják az ítélezésüket egyes jogkérdésekben. Ha azonban a bíróság a jogszabály nyilvánvaló értelmétől vagy a kialakult gyakorlattól kellő indokolás

nélkül eltér, akkor ezzel visszamenőleges hatállyal megfoszthatja a peres felek valamelyikét az őt a jogszabályok alapján megillető jogosítványától. Ilyen értelemben a bírói hatalom sem mentes a visszaható hatály tilalma alól. [Schmidt-Aßmann GG Art. 103 Abs. 2 in: Maunz/Dürig, Grundgesetz-Kommentar, 74. EL Mai 2015 Rn. 241] Ennek megfelelően állapította meg a német Szövetségi Alkotmánybíróság, hogy a felsőbbíróságok állandó gyakorlatának megváltoztatása a bizalomvédelem szempontjából akkor aggálytalan, ha a változás kellően indokolt és az előre látható jogfejlődés keretei között marad. [BVerfG 2 BvR 1230/10 (1. Kammer des Zweiten Senats) - Beschluss vom 16. Mai 2011 (BGH / LG Potsdam)]

Erre tekintettel a visszaható hatály jogállami tilalmába ütközik az olyan bírói ítélet, mely kellő indok nélkül eltér az irányadó jogszabálytól vagy annak állandó értelmezésétől, és ezzel magánjogi jogalanyoknak a jogszabály alapján fennállott jogait vonja el vagy korlátozza.

3. Az Ítélet közigazgatási perben indokolás nélkül eltért az óvadék polgári jogi fogalmától, ezzel megfosztva az Indítványozót szerzett jogától

3.1. Az Indítványozó 2005. június 27-én óvadéki szerződést kötött egyik ügyfelével, a Nagyirtás Kft. vel. A bankszámlákon szereplő összegek felett az ügyfél nem bírt semmifajta rendelkezési joggal. Az Indítványozó ugyanakkor a bankszektorban bevett és széles körben alkalmazott gyakorlat szerint eseti jelleggel, ügyfele kérése alapján, a kérést önállóan mérlegelve és arról teljes mértékben önállóan döntve teljesített bizonyos átutalási megbízásokat az óvadéki számláról. Az átutalások minden esetben az Indítványozó érdemi döntése alapján történtek, és az Indítványozó nem teljesítette ügyfele valamennyi átutalásra vonatkozó kérését.

Az óvadéki szerződés megkötését és annak fent leírt teljesítési módját az ügyben irányadó, a polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: „régí Ptk.”) 270. § (1) és (2) bekezdése tette lehetővé, melyek a szerződés megkötésekor a következőképp rendelkeztek:

„270. § (1) Valamely követelés biztosítására pénzen, bankszámla-követelésen, értékpapíron és egyéb, külön törvényben meghatározott pénzügyi eszközön az erre irányuló szerződéssel és az óvadék tárgyának átadásával óvadék alapítható. Ha az óvadék tárgya más dolog, a zálogjog szabályait kell alkalmazni.

(2) Átadásnak kell tekinteni minden olyan eljárást, amely alapján az óvadék tárgya egyértelműen azonosítható módon a kötelezett hatalmából a jogosult hatalmába kerül vagy a kötelezett korlátlan rendelkezése alól egyébként kikerül, különösen a bankszámlán, értékpapírszámlán, értékpapír-letéti számlán való jóváírást, ideértve a kötelezett vagy harmadik személy számláján a jogosult javára történő jóváírást is. Ha az óvadék tárgyat nem adták át, a zálogjog szabályait kell alkalmazni.”

Később a régí Ptk. 270. §-át módosította a 2010. évi CLIX. törvény, az ügyben ezek a módosítások nem relevánsak.

A régi Ptk. szerint az óvadéknak lehet tárgya bankszámla követelés, az óvadék lényege pedig, hogy az óvadék tárgya a **kötelezett korlátlan rendelkezése alól kikerül**, ami jelentheti egyebek mellett a bankszámlán való jóváírást is. A régi Ptk. szerint tehát az óvadék tárgya felett nem kell, hogy teljes mértékben megszűnjön a kötelezett rendelkezési joga, elegendő, hogy **a korlátlan rendelkezési jog megszűnjön, a rendelkezési joga korlátozottá váljon**. Ha tehát a kötelezett nem tud szabadon rendelkezni az óvadék tárgyával azért, mert e rendelkezése teljesüléséhez a jogosult diszkrecionálisan megadható hozzájárulása szükséges, akkor a régi Ptk. szerinti óvadék megvalósul.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: „új Ptk.”) megőrzi az óvadék jogintézményének lényegét, tovább egyértelműsítve azt, ami a régi Ptk.-ból is következett. Az új Ptk. 5:95. § (2) bekezdése szerint:

„(2) Dematerializált értékpapíron és fizetésiszámla-követelésen óvadék alapítása történhet

a) a számlatulajdonos, a számlavezető és a zálogjogosult közötti írásbeli megállapodással, amely szerint a számlavezető a számlatulajdonos rendelkezéseit a zálogjogosult jóváhagyásával, a zálogjogosult rendelkezéseit a számlatulajdonos jóváhagyása nélkül is teljesíti; vagy

b) a számlavezető javára önmagában a számlatulajdonos és a számlavezető közötti zálogszerződéssel.”

A új Ptk. 9:95. § (2) bekezdéséhez fűzött indokolás is egyértelművé teszi, hogy a fizetésiszámla-követelésen alapított óvadék nem szünteti meg teljes mértékben a kötelezett rendelkezési jogát, hanem pusztán korlátozza azt. Az indokolás szerint:

„[A] hatályos Ptk.-val megegyezően, a törvény lehetővé teszi a fizetésiszámla-követelés óvadékkul való lekötését is. Ilyenkor az óvadékkul szolgáló összeg a zálogkötelezett számláján marad, de a rendelkezési joga korlátozott lesz, és a zálogjogosultat rendelkezési jog illeti meg.” (kiemelés hozzáadva)

Az óvadéknak ez a szabályozása összhangban van a hitelintézetek által széles körben alkalmazott gyakorlattal, mely az ügyfél fizetőképességének fenntartása érdekében korlátozott körben, a hitelintézet egyedi döntése alapján lehetővé teszi az óvadék tárgyát képező bankszámlakövetelések terhére rendelkezések teljesítését. Ez a gyakorlat nem ellentétes az óvadék céljával, éppen ellenkezőleg: azt biztosítja, hogy a hitelintézet követelésének fedezet rendelkezésre álljon úgy, hogy közben az ügyfél képessége sem csorbul arra, hogy kötelezettségeit teljesítse és így az óvadékkal biztosított követelés kiegyenlítésre kerüljön.

A polgári jog szabályaival teljes mértékben összhangban van a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: „Vht.”) 79/D. § (1) bekezdése a) pontja, mely szerint

„(1) A pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt,

a) az adóst megillető, de szabad rendelkezése alól kikerült - ügyleti biztosíték céljára elkülönítve kezelt - pénzösszeg csak e meghatározott céllal összefüggő, illetve e meghatározott ügyletből,

[...] *eredő követelések fejében vonható végrehajtás alá.*” (kiemelés hozzáadva)

Nyilvánvaló, hogy a Vht. 79/D. § (1) bekezdése a) pontja megfogalmazásában is utal a régi Ptk. 270. § (29 bekezdésére, hiszen a Vht. az adós „szabad rendelkezése alól kikerült” követelésekről rendelkezik, amíg a régi Ptk. 270. § (2) bekezdése az óvadék tényállási feltételeként a kötelezett „korlátlan rendelkezése alól egyébként kikerül” fordulatot használja.

A polgári jognak idézett egyértelmű és a gyakorlatban is evvel a tartalommal alkalmazott rendelkezései, összhangban a Vht. vonatkozó szabályaival arra kellett volna, hogy vezessenek, hogy az Indítványozó és ügyfele közötti óvadéki szerződéssel érintett bankszámlakövetelés teljes mértékben mentes legyen az adóvégrehajtás alól. Ennek ellenére a Kúria az Ítéletben végeredményben jogszerűnek minősítette a ■■■■■ ■■■■■ ■■■■■ ■■■■■ a az Indítványozó terhére 139 millió forintot meghaladó összegű fizetési kötelezettséget állapított meg azért, mert az Indítványozó az ügyfele bankszámláira kibocsátott hatósági átutalási megbízásokat – az óvadéki szerződésre tekintettel, annak alapján – nem teljesítette.

3.2. Az Ítélet az irányadó polgári jogi helyzet teljes figyelmen kívül hagyásával és az abból eredő érdemi döntéssel szerzett jogától fosztotta meg az Indítványozót. Az óvadéki szerződés alapján létrejött jogosítványok ugyanis egyértelműen olyan vagyoni értékű jogok, melyeket az Indítványozó a fennálló jogi szabályozás állandóságában bízva, jelentős vagyoni hatású rendelkezés útján – az ügyfelével kötött hitelszerződés biztosítékaként – szerzett meg, és így az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében szerzett jognak minősülnek. Az óvadéki szerződés hatályos jogszabályokból következő tartalommal való megkötése, és az ebből eredő jogok gyakorlása nélkül az Indítványozó nem kötötte volna meg a hitelszerződést sem, vagy jelentősen magasabb kockázati felár mellett tudta volna megkötni azt.

Az Indítványozó óvadéki szerződés alapján létrejött szerzett jogát az Ítélet a polgári jog szabályaira vonatkozó mindenfajta érvelés nélkül, azt figyelmen kívül hagyva kompenzáció nélkül elvonta. Mi több, az Ítélet érvelése kifejezetten ellentétes a régi Ptk. (és az új Ptk.) szabályaival is, hiszen azzal alapozza meg az óvadéki jelleg hiányát, hogy az Indítványozó ügyfele korlátozott rendelkezési joggal rendelkezett a bankszámla felett. Az Ítélet tehát nem fejleszti az óvadék jogintézményére vonatkozó bírói gyakorlatot, nem módosítja a régi Ptk. 270. §-ának korábban irányadó értelmezését, már csak azért sem, mert ezt a normaszöveg nem tenné lehetővé. Sokkal inkább arról van szó, hogy az Ítélet az irányadó polgári jogi szabályokat figyelmen kívül hagyva, azokkal ellentétesen fosztja meg az Indítványozót szerzett jogként is védett jogosítványaitól. Mindez ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével.

IV. Az Ítélet sérti az Indítványozó tulajdonhoz való jogát

1. A tulajdonhoz való jog az Alaptörvény XIII. cikke értelmében

Az Alaptörvény XIII. cikkének értelmezésekor irányadó az Alkotmánybíróságnak az Alkotmány 13. §-a alapján kialakított gyakorlata. Ezen belül is különösen irányadó az

Alkotmánybíróság 64/1993. (XII. 22.) AB határozata. [20/2014. (VII. 3.) Ab határozat, [154] bekezdés] A 64/1993. (XII. 22.) AB határozat és az azt követő gyakorlat értelmében a tulajdon alkotmányjogi fogalma nem azonos a polgári jog tulajdon-fogalmával. A határozat szerint: „Az alkotmányi tulajdonvédelem köre és módja nem szükségképpen követi a polgári jogi fogalmakat. [...] A tulajdonjog részjogosítványai - amelyek még a polgári jog szerint sem mindig a tulajdonost, s egyes esetekben törvénynél fogva nem őt illetik - nem azonosíthatók a tulajdonhoz való jog alkotmányi védelmet élvező lényeges tartalmával. [...] Az Alkotmány szerinti tulajdonvédelem köre tehát nem azonosítható az absztrakt polgári jogi tulajdon védelmével; azaz sem a birtoklás, használat, rendelkezés részjogosítványaival, sem pedig negatív és abszolút jogként való meghatározásával” [64/1993. (XII. 22.) AB, ABH 1993, 373, 379]

A tulajdon alkotmányjogi védelme ennek megfelelően lényegesen tágabb, mint a polgári jogi tulajdon köre. Az Alkotmány, illetve az Alaptörvény értelmében vett tulajdon absztrakt fogalmát nem határozta meg az Alkotmánybírósági gyakorlat, a védelem köre mégis megállapítható az Alkotmánybíróság határozatai alapján. Ennek során alapvetően irányadó szempont, hogy „[a]z Alkotmány a tulajdonhoz való jogot mint az egyéni cselekvési autonómia hagyományos anyagi alapját részesíti alapjogi védelemben. Az alkotmányos védelemnek úgy kell követnie a tulajdon társadalmi szerepének változását, hogy közben ugyanezt a védelmi feladatot elláthassa. Amikor tehát az egyéni autonómia védelméről van szó, az alapjogi tulajdonvédelem kiterjed a tulajdon egykori ilyen szerepét átvevő vagyoni jogokra, illetve közjogi alapú jogosítványokra is (például társadalombiztosítási igényekre)” [64/1993. (XII. 22.) AB, ABH 1993, 373, 380]

Ezek alapján a vagyon éppúgy tulajdoni védelmet élvez [10/2001. (IV. 12.) AB határozat, ABH 2001, 171, 178], mint szövetkezeti hitelintézetek önálló döntéshozatali képessége üzleti tevékenységük vitele során [20/2014. (VII. 3.) AB határozat, [161] bekezdés], és a társadalombiztosításból származó egyéni jogosultságok. [43/1995. (VI. 30.) AB határozat, ABH 1995, 188, 195] Általában elmondható, hogy az Alaptörvény értelmében tulajdonnak tekintendő és a XIII. cikk védelmét élvez minden vagyoni értékű magánjogi jogosítvány, akár dologi, akár kötelmi jellegű jogról van szó, valamint azok a közjogi jogosítványok is, melyeket a jogosult anyagi hozzájárulásával vagy értékteremtő munkájával szerzett. Ebben az értelemben polgári jogi dologi és kötelmi jogosultságok egyaránt a tulajdon alaptörvényi védelmét élvezik [Salát Orsolya – Sonnevend Pál 13. § [A tulajdonhoz való jog] in: Jakab András (szerk.) Az Alkotmány kommentárja (2009) 41., 48-49 msz.]

A tulajdon korlátozásával szemben az Alaptörvény kétfajta védelmet biztosít. Egyfelől az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdés eszerint tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet. Másfelől az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése összefüggésben az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésével összefüggésben a tulajdon kisajátítást el nem érő korlátozásával szemben is védelmet ad. Ebben az esetben akkor nem alaptörvény-ellenes a tulajdonkorlátozás, ha az közérdekből történik és arányos a közérdekű céllal. Az arányosság megítélésénél pedig döntő szerepet játszik az értékgarancia érvényesülése, ami az egyébként aránytalan korlátozást is arányossá tehet. [Ld. először 64/1993. (XII. 22.) AB, ABH 1993, 373, 380]

2. Az Ítélet az Alaptörvény XIII. cikkébe ütköző módon elvonta az Indítványozó tulajdoni védelmet élvező jogosítványát

Ahogy azt fentebb kifejtettük, az Ítélet a polgári jog szabályait figyelmen kívül hagyva, azokkal ellentétesen, kompenzáció nélkül elvonta az Indítványozó óvadéki szerződés alapján létrejött jogosítványait. Az óvadéki szerződésből eredő jogosítványok az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében kétséget kizáró módon a tulajdonhoz való jog védelmét élvezik. Ezért az Ítélet az Indítványozónak az Alaptörvény XIII. cikke által védett tulajdoni jogosítványát korlátozta.

Miután a jogkorlátozás lényegileg megszüntette, értelmetlenné tette az Indítványozó óvadéki szerződésből eredő jogosítványait, az Ítélet az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdése értelmében kisajátítást hajtott végre. Miután pedig a jelen ügyben a kisajátítás garanciális feltételei egyértelműen nem teljesültek, az Ítélet megsértette az Indítványozó tulajdonhoz való jogát.

Ugyanez az értékelés irányadó akkor is, ha az Ítéletet a tulajdonhoz való jogot egyéb módon korlátozó közhatalmi aktusnak tekintjük. Ilyen jogkorlátozás esetén is szükséges releváns közérdek, valamint az, hogy a beavatkozás arányos legyen. Márpedig semmilyen releváns közérdek nem szól amellett, hogy a törvények alkalmazására kötelezett bíróság a releváns, ügydöntő törvényi rendelkezéseket figyelmen kívül hagyja, illetve azokkal szemben döntsön. Ilyen közérdeket az állam fiskális igényei sem teremtenek: az állami szervek csak a jogalkotó hatalom által meghatározott keretek között gondoskodhatnak az állam fiskális igényeinek ellátásáról. Ezen túlmenően az Ítélet arányosnak sem tekinthető, hiszen az irányadó, az Ítélet által figyelmen kívül hagyott polgári jogszabályok már tartalmazzak egy mérlegelést az óvadék kötelezett hitelezői és az óvadék jogosult érdekei között. Ez a mérlegelés az üzleti forgalom biztonsága melletti döntésre vezette a jogalkotót, amit a bíróságok nem írhatnak felül saját értékítéletükkel úgy, hogy ezzel kiüresítik a jogszabályok alapján létrejött szerződéses viszonyokat és elvonnak jelentős vagyoni értékű jogosítványokat.

Mindezek alapján tehát az Ítélet sérti az Indítványozó tulajdonhoz való jogát is.

V. Az Ítélet sérti a tisztességes eljáráshoz és a jogorvoslathoz való jogot

1. A tisztességes eljáráshoz és a jogorvoslathoz való jog az Alaptörvényben

Az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése a korábbi Alkotmány 57. § (1) bekezdésének rendelkezéseivel tartalmilag megegyezik, eltérés pusztán két helyen figyelhető meg. Egyrészt, az Alaptörvény ezen szakasza nem tartalmazza a bíróság előtti egyenlőség elvét, másrészt a tisztességes tárgyalás szót használja az igazságos tárgyalás helyett. Ez az eltérés nem akadályozza annak, hogy az Alkotmánybíróság figyelembe vegye a tisztességes eljáráshoz való jog értelmezésére során a korábbi gyakorlatát [21/2014. (VII. 15.) AB határozat, a határozat [59] bekezdése]. Ugyanez irányadó a jogorvoslathoz való jogra is.

Az Alkotmánybíróság a tisztességes eljáráshoz való jogot az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikk (1) bekezdésére is tekintettel értelmezi.[Vö. 6/1998. (III. 11.) AB határozatot, ABH 1998, 91, 99.] Mi több, az Alkotmánybíróság az értelmezés során figyelemmel van az Egyezmény szerveinek gyakorlatára is. A 166/2011. (XII. 20.) AB határozat szerint: „Az Alkotmánybíróság, amikor arról kell döntenie, hogy az indítványokkal támadott jogszabályi elemek sértik-e az Egyezményt, az Egyezmény adott rendelkezései tartalmának értelmezéséhez és tisztázásához - eddigi gyakorlatához hiven - az Egyezmény hiteles (autoritativ) értelmezésének jogával az Egyezményben a részes államok által felruházott Bíróság joggyakorlatát veszi alapul. Ez az alapulvétel mindenekelőtt a Bíróságnak azon dictumai (átvitt értelemben vett precedensei) alapján történik, amikor a Bíróság magát az Egyezményt, annak egyes fordulatait értelmezi, amikor rámutat arra, mi egyeztethető az Egyezmény követelményeivel össze és mi nem. Ebből az is következik, hogy - figyelemmel az Alkotmány 7. § (1) bekezdésének és az Abtv. 1. § c) pontjának, 44. §-ának, valamint a 45. § (1) bekezdésének a rendelkezéseire - abban az esetben, ha a Bíróság egy bizonyos jogi konstrukciót és azon alapuló gyakorlatot összeegyeztethetetlennek talált az Egyezménnyel, az Alkotmánybíróság - szem előtt tartva az Egyezmény 11. jegyzőkönyvéből következő eljárási sajátosságokat is - értelemszerűen tartózkodik attól, hogy egy nyilvánvalóan ugyanolyan jogi megoldást - ezzel éppen ellentétesen - az Egyezménnyel összeegyeztethetőnek minősítsen.” [166/2011. (XII. 20.) AB, ABH 2011, 545, 557]

A tisztességes eljáráshoz való jog lényege, hogy garantálja az anyagi igazság érvényre juttatásához szükséges és az esetek többségében alkalmas bírósági eljárást. [9/1992. (I. 30.) AB, ABH 1992, 59, 64] Ennek keretében a tisztességes eljáráshoz való jog megköveteli a fegyverek egyenlőségét is, ami alapján a peres feleknek egyenlő esélye és alkalma kell, hogy legyen arra, hogy tény- és jogkérdésekben véleményt formálhassanak és állást foglalhassanak. [6/1998. (III. 11.) AB, ABH 1998, 91, 95-96] Ezért a tisztességes eljáráshoz való jog megköveteli, hogy a peres feleknek ésszerű lehetőségük legyen jogi álláspontjuk és az azokat alátámasztó bizonyítékok előadására. Ennek során az egyik fél nem hozható hátrányosabb helyzetbe a másiknál. [EJEB *Dombo Beheer BV v. Netherlands* No. 14448/88, 1993. Október 27-i ítélet, 33. bek.] A bíróságnak a felek előadásait és a felajánlott bizonyítékokat megfelelő módon értékelni és mérlegelni kell. [EJEB *van de Hurk v. the Netherlands*, No. 16034/90, 1994. Április 19-i ítélet, 59. bek.] A Bíróság következetes gyakorlata szerint a tisztességes eljárás és a jogállamiság elvéhez tartozik az a követelmény is, hogy a bíróságok a döntéseik alapjául szolgáló indokokat kellő részletességgel mutassák be [Suominen kontra Finnország, No. 37801/97.; 2003. július 1.-i ítélet; 34. bek] Sérti tehát a tisztességes eljáráshoz való jogot az, ha az eljáró bíróság az előadott jogi érveket figyelmen kívül hagyva, azokat az indokolásban érdemben nem kezelve hozza meg döntését.

Ennek megfelelően mondta ki az Alkotmánybíróság 7/2013. (III. 1.) AB határozatában, hogy „Az indokolt bírói döntéshez fűződő jog ebből következően az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás alkotmányos követelményrendszerén belül jelentkezik [...]Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme az eljárási szabály alaptörvény-ellenes alkalmazását jelenti.” [7/2013. (III. 1.) AB határozat [33]-[34] bekezdés] Ezt egészítette ki a 3064/2014. (III. 26.) AB határozat a jogorvoslathoz való jog kapcsán a következőkkel: „[n]em következik mindebből, hogy a jogorvoslatot elbíráló szervnek a

kérelemnek minden körülmények között helyt kell adnia, az azonban feltétlenül, hogy az eljárási szabályok által meghatározott keretek között a jogorvoslati eljárást lefolytassák és a jogorvoslati kérelemben írtakat a jogszabályban foglaltak szerint érdemben megvizsgálják.” [3064/2014. (III. 26.) AB határozat, [16] bekezdés]

2. Az Ítélet sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését és (7) bekezdését

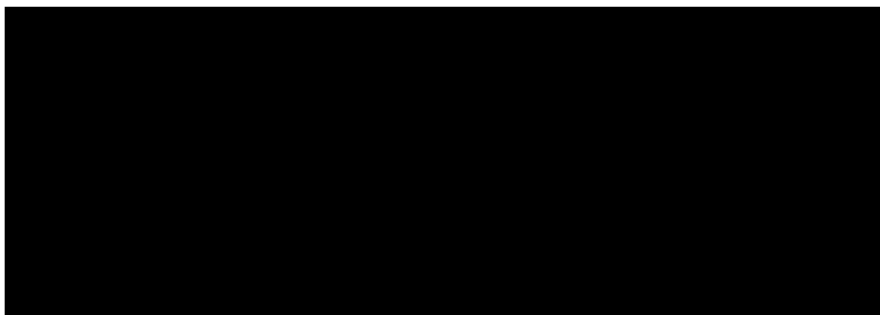
A fentebb kifejtettek szerint az Ítélet az Indítványozó részletes előadásai ellenére teljes mértékben figyelmen kívül hagyja a régi Ptk. vonatkozó szabályait, és nem foglal érdemben állást az Indítványozó vonatkozó jogi érveivel kapcsolatban. A fentebb már idézett 7/2013. (III. 1.) AB határozat szerint „*az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz fűződő jog azt a minimális tartalmi követelményt állítja az adóigazgatási eljárásban hozott határozatot felülvizsgáló bírói döntés indokolásával szemben, hogy az eljárási törvény rendelkezéseinek megfelelően az határozat törvényességét érintő lényeges kérdéseit kellő mélységben vizsgálja meg, és ennek indokait döntésében részletesen mutassa be.*” Ennek a kötelezettségnek az Ítélet nyilvánvalóan nem tesz eleget, hiszen az Indítványozó által előadott, ügydöntő jelentőségű jogi érvekkel egyáltalán nem foglalkozik érdemben. Ezért az Ítélet nem tesz eleget az indokolási kötelezettségnek, és ezzel megsérti az Indítványozó tisztességes eljáráshoz és jogorvoslatához való jogát.

V. Összegzés

Mindezek alapján az Ítélet sérti az Indítványozónak az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, XIII, cikke és XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdése által garantált jogait, ezért alaptörvény-ellenes. Erre tekintettel az Ítélet megsemmisítésének van helye.

Kelt: Budapest, 2015. november 6. napján

Tisztelettel:

Melléklet: Ügyvédi meghatalmazás